

STAMMEKRIGEN

Noen elsker trær, andre hater dem. I dette området ble over 60 store løvtrær «systematisk og målrettet drept», konstaterer Statsforvalteren i Oslo og Viken. Nå jobbes det med en ny metode for å finne ut hvor mye et tre egentlig er verdt. Det kan få stor betydning i erstatningssaker.

■ TOR SANDBERG

– Da vi kom dit fant vi disse små hullene som var boret i hvert tre, og som det så var tomt gift i. At det går an å gjøre noe sånt, sier Live Solbrækken Danielsen.

Hun er fortsatt opprørt over synet som møtte henne da hun kom til Ekebergskråningen naturreservat en vårdag i 2012, på oppdrag for Statens naturoppsyn.

– Det var høye trær med trekroner i horisonten som var blitt forgiftet, forteller Danielsen.

– Hvordan tolket du det?

– Som om noen hadde lyst på mer utsikt.

Oppdagelsen av de forgiftede trærne førte til at Oslo politidistrikt iverksatte en omfattende etterforskning som omfattet bruk av helikopter, ransakerler og treverk som ble sendt til analyse i Tyskland.

– Det var veldig viktig at politiet responderte slik, mener Danielsen.

– Hvis vi skal ta vern av natur på alvor, må politiet stille opp i slike saker, særlig i områder med interessekonflikter og i tettbygde strøk. Myndighetene må sette en grense for hva vi kan akseptere. Enkeltmenneskers ønske om utsikt må ikke få gå på bekostning av fellesskapets gode.

Boret dype hull

I dag jobber Danielsen i Fredrikstad kommune, og det er Gry Liljefors i Statens naturoppsyn som har overtatt ansvaret for Ekebergskråningen naturreservat. Sammen med hunden Lovis viser hun Dagsavisen vei gjennom skogen til åstedet for miljøkriminaliteten.

– Det var både lønn, lind og bjørk blant løvtrærne som ble forgiftet. De var mellom 50 og 100 år gamle da de ble drept, og mange kunne ha levd i flere hundre år til om de hadde fått beholde livet, forteller Liljefors.

– Gamle trær utgjør en svært viktig del av skogens økosystem. Mange arter som lever på disse trærne er helt avhengige av at vertstreet når en viss alder for at de skal kunne leve der. Om vi fjerner gamle trær, fjerner vi en viktig brikke i økosystemet.

Liljefors går noen forsiktige skritt videre i den myke skogbunnen dekket av hvitveis og andre vårbloster, bøyer seg ned og peker på et lite hull langt nede på stammen til et av trærne. Hullet er knapt nok på størrelse med diameteren til en blyant, men det er dypt. Når Liljefors stikker en tynn kvist inn i det, møter den ikke bunnen før etter 25–30 centimeter.

– Sannsynligvis har giftstoffet som ble brukt, gått ned i røttene på trærne og drept dem, sier Liljefors.

Hun forteller at området som omfatter Ekebergskråningen naturreservat, ble kjøpt av Oslo kommune allerede på slutten av 1800-tallet for å sikre det som friluftsområde. Likevel drøyde det helt til 2008 før 387 dekar fikk den strengeste kategorien for områdevern etter naturvernloven (som ble erstattet av naturmangfoldloven året etter).

I vernebestemmelsene for området, som blant annet omfatter hele 78 arter busker og trær, står det at «vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse».

Også ulovlig hogst

– Forgiftningen av trærne var forsøkt skjult. Det var stukket kvister inn i borehullene, forteller seniorrådgiver Øystein Røsok i Klima- og miljøvern-avdelingen hos Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Det var han som anmeldte forholdet til politiet i 2012 for Fylkesmannen i Oslo og Akershus, som var navnet den gang.

– Jeg har aldri opplevd at trær er blitt så systematisk og målrettet drept. Her har noen sett seg ut de største løvtrærne, de som har størst betydning for biomangfoldet, og målrettet gått til verks for å ta livet av dem, sier Røsok.

Forgiftningen ble oppdaget da noen av trærne var sene med å skyte blader våren for ni år siden. I forkant av dette, i slutten av mars, hadde Fylkesmannen fått tips om ulovlig hogst i naturreservatet.

«Hogsten og forgiftningen som nå er oppdaget, ligger i det samme området, og det er naturlig å tro at disse sakene kan ha en sammenheng. Enkelte av trærne som er forgiftet står også rett ved siden av der det er hugget. En mulig sammenheng mellom disse to sakene gjør ulovligheten enda mer alvorlig», skriver Røsok om dette i politianmeldelsen.

– Også 10–15 år tidligere ble det hogd i samme område. Det kan nok tenkes at noe av skogen begynte å føles sjenerende igjen, sier Røsok til Dagsavisen.

– Sofistikert hærverk

I Oslo politidistrikt tok politiadvokat Christian Stenberg hånd om anmeldelsen fra Fylkesmannen.

– Vi responderte selvfølgelig på dette alvorlige og ganske sofistikerte hær-

– Mange av trærne som ble drept kunne ha levd i flere hundre år til, sier Gry Liljefors i Statens naturoppsyn, mens hun skuer ut over åstedet. Liljefors besøker jevnlig Ekebergskråningen naturreservat sammen med hunden sin Lovis.

Foto: Mimsy Møller

Kvisten Gry Liljefors holder viser hvor dypt det ble boret i trærne før den dødelige giften ble tømt inn i hullene.

Foto: Mimsy Møller

Det var både lønn, lind og bjørk blant løvtrærne som ble forgiftet. Mange kunne ha levd i flere hundre år til.

Gry Liljefors
i Statens naturoppsyn

verket i et naturreservat med et helt spesielt vern, sier Stenberg.

– Ved hjelp av politihelikopteret fikk vi oversikt over hvilke eiendommer i området som ville profitte på forgiftningen ved bedre utsikt. Det ga oss mulighet til å snevre inn antallet mistenkte i saken og gjennomføre ransaking. Vi fant da en del preparater som kunne brukes til å forgifte trær. I tillegg ble det funnet et bor, fortsetter Stenberg.

Dette resulterte i at en person ble siktet for forgiftningen, men i 2014 ble saken likevel henlagt av politiet.

– Ifølge retningslinjer fra Riksadvokaten skal en være overbevist om straffskyld og også domfellelse for å kunne ta ut tiltale. I dette tilfellet fant vi at bevisene ikke holdt til domfellelse, forklarer Stenberg.

– Vi prøvde å finne ut om boret kunne ha vært brukt til disse konkrete borehullene, men det var ikke enkelt fordi strukturen i trær endrer seg, og den er ikke den samme i friske og syke trær. Vi sendte også en skive av treverket til analyse i Tyskland for å identifisere giftstoffene funnet i treet, men resultatene var ikke konkrete nok.

– *Hva slags straff risikerte gjerningspersonen?*

– Det er lite praksis for dommer på dette området, men det var iallfall snakk om grovt skadeverk. Strafferammen for det er bot eller fengsel inntil seks år. I dette tilfellet var det jo også snakk om blant annet overskridelse av verneregler, svarer Stenberg.

En fellende dom kunne ha endt med en kortere ubetinget fengselsstraff, tror han, også i lys av at utviklingen på miljøområdet har gått i retning strengere straffer.

Mange trær er vernet

En rekke lover, regler og bestemmelser skal bidra til å forhindre både felling av trær og skadeverk på dem i hele vårt langstrakte land. Det kan seksjonssjef Karsten Butenschön i Klima- og miljøvernavdelingen hos Statsforvalteren i Oslo og Viken, fortelle mer om.

– Trær som vokser i et naturreservat er fredet mot enhver skade, begynner Butenschön.

– Det er ikke tillatt å ødelegge eller felle trær det vokser misteltein i, fortsetter han.

– Hule eik og eiketær som er mer enn

200 centimeter i omkrets i brysthøyde, kan ikke felles eller skades uten at mangfoldet av arter som lever i eika er undersøkt og man har vurdert og ikke funnet akseptable alternativer til inngrepet.

– En del fuglearter hekker i trær. Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på villlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås, ifølge naturmangfoldloven paragraf 15.

– Ved hogst langs vassdrag skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr.

– Kommuner kan verne både enkelttrær, spesielle typer trær eller grønnstrukturer gjennom å vedta bestemmelser i kommuneplanen, i reguleringsplaner eller med vilkår i byggesaker.

Ulovligheter i fleng

Alt dette forhindrer likevel ikke dem som først og fremst ser på trær som et problem, fra å ta saken i egne hender. Butenschön kan blant annet vise til disse nylige eksemplene:

■ Hogst i Bjerkås naturreservat i Asker.

■ Hogst i Vardåsen naturreservat i Moss.

■ Felling av trær og bygging av hytte

med bålpass i Slattumsrøa naturreservat i Nittedal.

■ Felling av trær og bygging av gapahuk i Lillomarka naturreservat.

■ Felling av hul og stor eik i Bærum.

■ Skade på trær i Gressholmen-Rambergøya naturreservat i Oslo.

■ Hogst i Røverkollen naturreservat i Oslo.

■ Felling av trær i Rullestadjern naturreservat i Ski.

Statsforvalteren har respondert med anmeldelser i de fleste av disse sakene, mens enkelte av dem fortsatt er til behandling, blant annet i Miljødirektoratet og rettsvesenet.

– Økonomisk gevinst

Også Plan- og bygningsetaten i Oslo kommune må håndtere mange «ulovlighetssaker om trær», får Dagsavisen opplyst. De fem siste årene er det registrert 60 slike saker.

– Tallene er imidlertid usikre, og vi ser ikke bort fra at det kan være noen flere saker, sier avdelingsdirektør Anne-Marie Vikla til Dagsavisen.

– *Hvem står bak disse ulovlighetene?*

– Ulovlig trefelling blir gjort av både profesjonelle aktører og av privatper-

– Å miste et tre kan igangsette en sorgreaksjon, sier Live Solbrækken Danielsen.

Foto: Rasmus Leiro

Borehullene i trærne som ble forgiftet, er små og knapt nok synlige selv på kort avstand, men Statens naturoppsyn fant dem like fullt.

Foto: Mimsy Møller

Det som skjedde i Ekebergskrånningen naturreservat var alvorlig og ganske sofistikert hærverk, mener politiadvokat Christian Stenberg.

Foto: Tor Erik Schrøder/NTB

soner. I den senere tid har vi erfaring med at slike overtredelser i hovedsak kan knyttes til utbyggingsprosjekter og at de derfor sannsynligvis motiveres av økonomisk gevinst. Vi ser også at noen utbyggere gjør seg ansvarlig for gjentatte overtredelser av trevernet, svarer Vikla.

– *Hvordan responderer dere på ulovlig trefelling?*

– Vi kan følge opp med pålegg om nyplantning og/eller overtredelsesgebyr. Det kan også vurderes straff etter plan- og bygningslovens paragraf 32–9.

– *Hvor høye overtredelsesgebyr er aktuelle?*

– Etter byggesaksforskriften er den øvre grensen 400.000 kroner for både private og profesjonelle foretak. Denne grensen kan ikke overstiges verken for én overtredelse eller sammenlagt for flere overtredelser.

– *Er den øvre grensen satt høyt nok?*

– Vi mener at i store utbyggingsprosjekter der den økonomiske gevinsten er høy, gir ikke denne grensen en god nok forebyggende effekt. Vår erfaring er at overtredelsesgebyret har for liten preventiv effekt.

Ny verdisetting

Med motorsag tar det ikke mange

minutter å felle et tre som har stått og vokst seg stort og mektig gjennom mange tiår. Kroneverdien av selve treet er vanligvis ikke all verden, verken som tømmer eller ved, men trær har jo også store verdier langt ut over det.

Faglig utviklingssenter for grøntanleggssektoren (FAGUS) ramser blant annet opp følgende fordeler med trær:

De forbedrer luftkvaliteten, lagrer karbon, reduserer støy, reduserer avrenning, fordrøyer vann, skygger og kjøler og beskytter mot vind, regn og sol.

Trær er dessuten viktige leveområder for både dyr og insekter. FAGUS mener også at trær forebygger kriminalitet.

Trær har dessuten mer subtile verdier for hver enkelt av oss. De gjør godt for både den fysiske og psykiske helsa og bidrar til både velvære og rekreasjon, konstaterer FAGUS.

Men hvordan skal vi finne ut hva alt dette til sammen er verdt i kroner og øre? Det kan vi få vite i løpet av høsten. Da håper nemlig Standard Norge å sende sitt forslag til en ny Norsk Standard for verdisetting av trær på offentlig høring.

– Det er allerede mange metoder for verdisetting av trær i andre land. En

dansk norm for dette er blitt brukt mye her i Norge, men nå vil vi tilpasse den til norske forhold og modernisere den, forteller Hanne Wells.

Hun er fungerende direktør for samfunn og bærekraft i Standard Norge og dessuten prosjektleder i standardiseringskomiteen som nå jobber med den nye norske standarden.

– *I hvilke sammenhenger kan det være nyttig å kunne beregne kroneverdien ved alt som gjør et tre verdifullt?*

– I forbindelse med erstatningssaker. Du klarer normalt ikke å erstatte trær som blir felt. Selv om det er mulig å kjøpe ganske store trær til det formålet blant annet i Tyskland, er dette en lite gjennomførbar erstatningsløsning. Med den nye standarden skal man kunne regne seg fram til hva det vil koste å gjenskaffe et tre av samme størrelse og tilstand som treet som ble felt, svarer Wells.

Summen med to streker under vil likevel ikke bli helt komplett.

– Verdien for trær som er underlagt vern, er ikke inkludert. Det er heller ikke

Den daværende Friluftsetaten i Oslo kommune fryktet det verste for dette veldige bøketreet da det skulle reises et boligbygg i Søndre gate, men planene ble endret og treet berget. Foto: Tor Sandberg

tatt høyde for det subjektive tapet, som det at man ikke lenger får se småfuglene som satt i treet som ble felt, forteller Wells.

– Har for lav status

– *Hvor viktig er det å få en egen Norsk Standard for verdisetting av trær?*

– Standard Norges komité mener det er lurt å få en enhetlig metode for dette. Trær har for lav status i dag. Komiteen ser at det er behov for å øke treets rettsvern, svarer Wells.

– Trær er levende organismer som oppnår høy alder. De har stor nytteverdi. Bevaring av hvert eneste tre i bymiljøene er viktig. Ønsker om bedre utsikt og spontane innskytelser fører til at vi mister trær som kan stå i mange tiår til. Vi må komme oss videre fra dette.

En av de forventede nytteverdiene ved den nye standarden er at den vil kunne «hindre fjerning av trær uten at konsekvensene av tapet vurderes», står det å lese i mandatet til standardiseringskomiteen. Det pekes også på at den kan få betydning i nabokonflikter, noe det har vært mange av på grunn av trær.

Konfliktrådet har tidligere konstatert at trær står «i en særstilling» når det gjelder sakene som behandles der.

«Det kan være høyde på trær som skygger for sola, trær som begynner å bli så dårlige at en som nabo er redd for skade på eget hus, personer og eiendom og det er henvendelser angående løvtrær med rakler som gir pollenplager. For eksempel mange bjørketrær hos naboen kan være en kilde til ekstra store pollenplager i nærmiljøet. På høsten kan naboen irritere seg over alt løvet som faller ned i egen hage med opprinnelse fra naboens mange trær», kan vi lese på Konfliktrådets nettsider.

– *Hvem har tatt initiativet til den nye standarden?*

– Norsk institutt for naturforskning har vært mest toneangivende, sammen med Norsk Trepleieforum og Bymiljøetaten i Oslo kommune, svarer Wells.

Blant de andre som er medlemmer i standardiseringskomiteen finner vi Norske Boligbyggelags Landsforbund, Huseiernes Landsforbund, Universitetet i Oslo, Statens vegvesen, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), flere kommuner og Treets Venner.

Reddet kjempebøk

Sistnevnte forening, som er representert ved Tore Næss, har blant annet som formål å arbeide for vern av enkelttrær og treplantinger som er verdifulle i miljømessig, botanisk, kulturhistorisk eller estetisk sammenheng.

Vi fant preparater som kunne brukes til å forgifte trær. I tillegg ble det funnet et bor.

Christian Stenberg, politiadvokat ved Oslo politidistrikt

Næss er også nestleder i Norsk Trepleieforum, en ideell organisasjon med overordnet formål å bedre vilkårene for trær i tettstedsmiljø og kulturlandskap.

For Næss ble pensjonist på tampen av 2018, var han faglig leder for bytrær i Friluftsetaten og senere i Bymiljøetaten i Oslo kommune. Også der kjempet han mang en gang innbitt for trærns overlevelse.

– Jeg husker en spennende sak i Søndre gate, forteller Næss.

– Der fikk Eiendoms- og byfornyelsesetaten pålegg fra politikerne om å selge en kommunal eiendom. Den grenset opp til et friområde ned mot Akerselva med et fantastisk flott bøketre.

Da planene om å bygge på eiendommen kom på bordet, fant Næss og kolleger i etaten grunn til å protestere.

«Dersom utbyggingen blir gjennomført slik rammesøknaden viser, vil dette medføre meget store skader på røttene (til bøketreet). I tillegg vil trekrona

måtte beskjæres i stor grad. Treslaget bøk makter dårlig å håndtere sår av den størrelsen som inngrepene vil måtte resultere i», ble det påpekt i et brev til Plan- og bygningsetaten.

– Det endte med at vi fikk dreid bygget 90 grader slik at balkongene kom ved siden av trekrona, forteller Næss.

– Det ble en god løsning. Treet står der den dag i dag.

180 grader ikke nok

Næss har også talt trærns sak i rettsvesenet.

– Et sameie i Holmenkollen-skråningen ønsket å toppe masse verdifulle trær på en naboeiendom fordi de stengte noe for utsikten, men sameiet hadde fortsatt 180 graders utsikt. Bymiljøetaten gikk inn i denne saken. Jeg stilte som sakkyndig, forteller Næss.

Utfallet av saken ble som ønsket for hans del.

– Det gikk bra for oss. Vi fikk gehør for

hensynet til det biologiske mangfoldet, forteller Næss.

– Det ble lagt mindre vekt på at trærne kunne føre til at eierne av leiligheter i sameiet fikk mindre betalt for leilighetene sine. Hvis sameiet hadde vunnet fram, ville det blitt dårligere stelt med vernet av trær.

Generelt sett er trærns rettsvern likevel for svakt i dag, mener Næss.

– Lovverket må styrkes. Vedtektene må bli klarere.

En ny standard for verdisetting av trær er et skritt i riktig retning, synes Næss.

– Over en periode på kanskje 50 år representerer trær enorme verdier fordi de både produserer oksygen, binder karbon, hindrer styrtregn fra å flomme og mer til. Men min tankegang er at eiere av trær ikke oppfatter hva de egentlig er verdt før det kommer en kronpris på dem.

Næss mener det er naturlig å sammen-

ligne behandlingen av trær med det som skjer i strandsonen.

– Kommunene har fått stor frihet av regjeringen til å håndtere det som skjer i strandsonen, men likevel blir det stadig vanskeligere å ferdes der fordi den bygges ned. Kommunene trenger heller ikke å spørre noen andre om hva de vil gjøre med trærne sine, påpeker Næss.

70 prosent får felle

Likevel blir mange levedyktige trær fremdeles felt, også med myndighetenes velsignelse. Prosjekt Oslostrær i regi av Oslo kommune, undersøker nå blant annet hvorfor dette skjer. Prosjektet har som mål «å få flere trær i byen og å ta bedre vare på trærne vi allerede har» sammen med «innbyggere, grunneiere, eiendomsutviklere og borettslag».

Men søker du om å få felle et tre i hovedstaden, har du fortsatt oddsene på din side.

Plan- og bygningsetaten mottar årlig

Trær representerer enorme verdier, påpeker Tore Næss, her ved boken han bidro til å redde i Søndre gate ved Akerselva. Foto: Tor Sandberg

– Selv om trær har så mange funksjoner ser vi hvor mye de neglisjeres, sier Mari Myhrne, daglig leder i FAGUS. Foto: Privat

Det er lettere å reparere skader på Eidsvollsbymiljøetaten enn å reparere et gammelt tre, påpeker Ingjerd Solli, leder, førsteamanuensis ved NMBU. Foto: Privat

Trær har for lav status i dag. Komiteen ser at det er behov for å øke treets rettsvern.

Hanne Wells, prosjektleder i Standard Norge

mellom 50 og 100 saker som gjelder søknader om å felle trær eller dispensasjon fra trevernet, får Dagsavisen opplyst.

– I de fleste tilfellene er det gode grunner til å tillate en felling, sier Jon Reite Bang, enhetsleder på byggesak i Plan- og bygningsetaten.

– Om lag 10–15 prosent av sakene blir avslått, omtrent det samme antall saker blir avvist fordi det på disse eiendommene ikke er et regulert trevern. Noen saker trekkes før vi rekker å behandle dem, og resten, cirka 70 prosent, ender i en tillatelse.

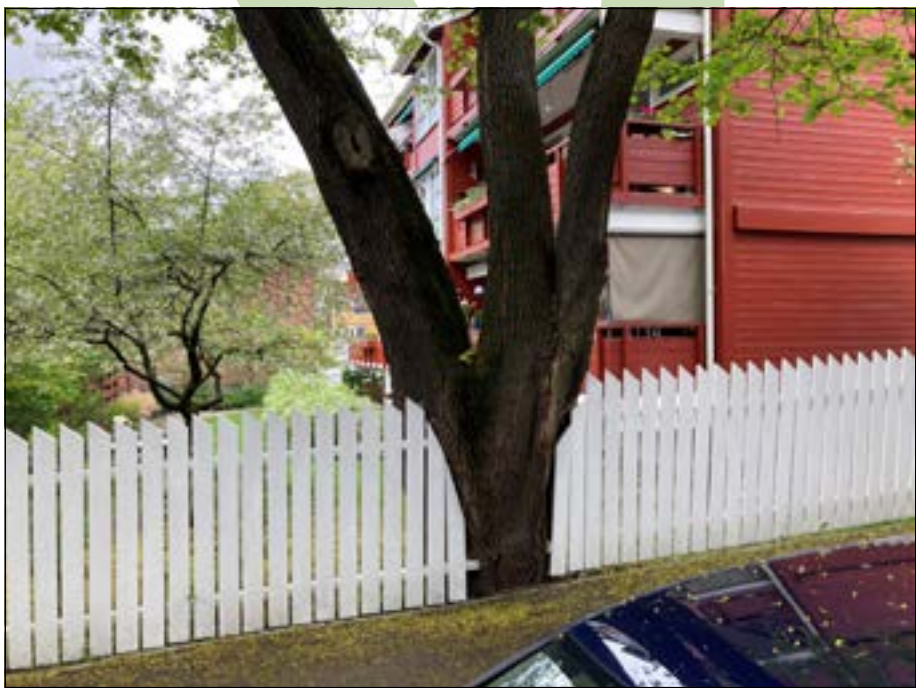
– *Hva avgjør om en søknad blir innvilget eller avslått?*

– Noen reguleringsplaner har et trevern, men ikke alle. Om vi innvilger eller avslår en søknad om felling av trær i disse områdene kan handle om flere ting. I noen tilfeller er det ikke mulig å

HELG: reportasje

reportasje :HELG

Da Holmsbu Billedgalleri ble bygd gikk det ikke på bekostning av trærne i nærheten.
Foto: Jim Bengston

Av og til kan saga brukes til trærnes fordel også, som på Rodeløkka i Oslo, hvor flere gjerder er blitt tilpasset «innpåsiltne» trær. Foto: Tor Sandberg

bygge ut uten å felle, mens i andre tilfeller vil det være mulig å bevare treet ved å justere på byggeprosjektet. Det kan også være sjeldne eller spesielt store trær, og vi gjør alltid en konkret vurdering av den enkelte saken, svarer Bang.

– *Blir det stilt krav om nyplanting av trær ved felling av trær?*

– Dersom treet er felt ulovlig stiller vi krav om nyplanting. I andre tilfeller vurderer vi nyplanting fra sak til sak.

– *Hvilke regler gjelder for beplantning ved nye byggeprosjekter i Oslo?*

– Reglene kan være forskjellige for de enkelte eiendommer. Dette vil avhenge av den enkelte reguleringsplan. Vi ønsker i utgangspunktet at byggeprosjekter også tar høyde for de grønne verdiene og at man ser nytten av trær som står i byen også.

– *Er det mange byggeplaner som må endres fordi utbyggere ikke har lagt inn plass til trær i planene?*

– Dette har vi ikke tall på, men det er nok et mindretall saker hvor trærne alene er grunn til at byggeplanene må endres. I de fleste sakene hvor vi ber om en ny prosjektering, er det ofte flere forhold som vi mener må endres på.

– *Det stilles krav til parkeringsplasser ved nye byggeprosjekter. Stilles det tilsvarende krav til planting av trær?*

– Det er en egen parkeringsnorm for Oslo, som nå er under revidering. Den har klare regler for antall parkeringsplasser. Per nå er det ikke en tilsvarende norm for trær, svarer Bang.

Mangler grøntplaner

I 2016 ble parken til Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) i Ås, kåret til årets grønne park av organisasjonen Norske anleggsgartnere, miljø- og landskapsentreprenører. Parken rommer over 800 forskjellige slag busker og trær. De fleste av de store trærne er plantet rundt 1930. I disse vakre omgivelsene jobber førsteamanuensis Ingjerd Solfeld ved Institutt for landskapsarkitektur, som er del av Fakultet for landskap og samfunn.

Hun kan fortelle at en gruppe forskere med stipendiat Claudia Fongar ved NMBU i spissen, nylig undersøkte hvordan kommunene forvalter grøntområdene sine. Halvparten av de ansvarlige svarte at kommunen ikke hadde noen strategi for grøntområdene. En like stor andel visste ikke hvor mye penger som faktisk ble brukt på kommunens grøntområder. Det var også en del som fortalte at nye eller forbedrede grøntområder ofte ikke ble fulgt opp med mer penger eller flere ansatte til å ta hånd om dem.

I verste fall kan alt dette føre til at grøntområdene sakte, men sikkert forfaller, frykter Solfeld.

– Alle kommuner burde hatt en strategi for hvordan de skal håndtere grøntområdene og trærne sine. De har jo planer for andre ting de eier, det er helt naturlig, påpeker hun.

– Men det er en stor utfordring med slike strategier for grøntområder, de må følges opp. Noen av kommunene som hadde slike strategier før, har det ikke lenger, tilføyer Solfeld.

Hun tror at det dermed kan være store mengder med trær som felles kanskje unødvendig, fordi det ikke gjøres gode nok vurderinger i forkant av fellingen.

– Bevisstheten om trærns betydning er nasjonalt ikke så stor, og man kan vel lett tenke at «vi har jo så mange trær», sier Solfeld.

– *I de store byene handler det vel kanskje også om begrensede arealer og behov for flere boliger?*

– Om man skal bevare trær eller bygge boliger er en vurdering som må tas, men dette kan ikke avgjøres av dem som tjener mest på boligbyggingen, svarer Solfeld.

– *Er det ikke bare å plante nye trær til erstatning for gamle?*

– Det er fort gjort å felle et bytre, men det kan ta 200 år å få det opp igjen. Antakelig klarer man det ikke, for jordsmonn, vannforhold og vekstvilkårene også på andre vis er forandret mye i byene.

Du bygger relasjoner til et tre over tid, og det å miste et tre kan igangsette en sorgreaksjon.

Live Solbrækken Danielsen, tidligere ansatt i Statens naturoppsyn

– Det legges heller ikke nok vekt på rotsonen til trær. Det typiske er å grave ved en trerekke og så dør de av skadene på røttene ti år senere. Det er lettere å reparere skader på Eidsvollsbymningen enn å reparere et gammelt tre.

Nytt bad med stubber

Da det ble oppdaget at noen på svært utspekulert vis hadde forgiftet tre etter tre i Ekebergskråningen naturreservat, var det mange som ble opprørte, sinte og lei seg. Engasjementet har også vært brennende ved mange andre tilfeller av både ulovlig og lovlig felling av trær. Som en kilde sa til Dagsavisen Demokraten i 2019: «Det finnes to typer mennesker i dette nabolaget. Det er de som hater trær og det er de som vil beskytte dem».

Det er likevel ikke bare grådige, private utbyggere og naboer med akutt utsiktsbehov som etterlater seg stubber på sin vei. Også det offentlige Norge, som kommunene, er ansvarlig for mange av kjempene som går i bakken.

«De overlevde to verdenskriger, men ikke et arkitektkontor», skrev en nabo til Tøyenparken i Oslo, i et innlegg i Aftenposten i januar.

Temaet var de mange trærne som må bote med livet på grunn av byggingen av det nye Tøyenbadet, som vil legge beslag på langt større arealer enn det gamle Tøyenbadet.

– Totalt er det planlagt å fjerne 63 store og små trær, hvorav 18 er platanlønn, opplyser Ingunn Olsen, kommunikasjonsjef byggeprosjekter i Kultur- og idrettsbygg i Oslo kommune, om dette prosjektet.

– Platanlønn er ifølge Statsforvalteren en uønsket planteart da disse er vurdert av økolog til å utgjøre en høy risiko mot stedeget biologisk mangfold, påpeker hun.

– Generelt kan jeg si at i forbindelse med byggingen av det nye Tøyenbadet legges det i landskapsplanen vekt på å bevare så mange som mulig av trærne på tomten, fortsetter Olsen.

Når det likevel har «vært nødvendig å felle en del trær» er det «blant annet på grunn av nødvendige terrengendringer samt anleggsdrift i byggefasesen», får Dagsavisen opplyst.

Om noen tiår kan vi håpe på at området vil kunne framstå like grønt som det var før anleggsmaskinene inntok området

– Trær som felles vil prosjektet tilstrebe å erstatte i størst mulig grad. Det skal plantes minimum 65 nye trær, forteller Olsen.

Trevennen Bjart Mohr

Det som skjer i Tøyenparken minner Mari Myhre, daglig leder i FAGUS, om flere andre tidligere utbyggingsprosjekter. Det sages først, og tenkes grønt etterpå.

Det er lettere å reparere skader på Eidsvollsbymningen enn å reparere et gammelt tre.

Ingjerd Solfeld, førsteamanuensis ved Institutt for landskapsarkitektur ved NMBU

– Oslo kommune er opptatt av å bevare trærne i både parker og byrom, opplyser Bymiljøetaten til Dagsavisen. Her er et eksempel fra Sofienbergparken på nettopp det. Foto: Tor Sandberg

Planene for det nye Tøyenbadet omfatter fjerning av 63 trær. Minimum 65 trær skal plantes til erstatning for dem, men det vil ta ti år før de når samme høyde som trærne som felles. Foto: Tor Sandberg

– Selv om trær har så mange funksjoner ser vi hvor mye de neglisjeres. I stedet for å ta vare på trær handler det i stedet om å få mest mulig ut av tomta, iallfall i byene, konstaterer Myhre.

– *Hoordan bør det i stedet gjøres?*

– Utbyggere og arkitekter bør tidlig i byggeprosessen bestemme seg for å ta vare på trær på den aktuelle tomta. De bør bestemme seg for at «disse trærne skal være en del av bygget» når de ser på tomta, mener Myhre.

Hun trekker fram et museumsbygg i Hurum som ett eksempel på at vellykket sameksistens mellom trær og bygg er fullt mulig.

– Da Holmsbu Billedgalleri, som er tegnet av Bjart Mohr, ble bygd, felte de ikke ett eneste tre, selv om museet ligger inne i skogen. Trærne og skogen ble tatt på alvor. Det er det som nå gjør dette bygges så fint, sier Myhre.

Både bildegalleriet, som ble ferdigstilt i 1973, og den omkringliggende naturen, er i dag fredet av Riksantikvaren.

– Nå er det mange gode planer om å ta vare på trær, som Bymiljøetaten i Oslos strategi for bytrær, men vi har fortsatt en vei å gå derfra til at det blir satt to streker under at det er viktig å ta vare på trær, sier Myhre.

– Jeg føler likevel at vi er på rett vei og at tida jobber for oss.

– Myke følelser for trær

Også Live Solbrækken Danielsen, som

oppdaget de forgiftede trærne i Ekebergskråningen naturreservat, ser eksempler på at utviklingen går i riktig retning.

– I den jobben jeg nå har i Fredrikstad kommune, jobber jeg med kommunens storsatsing på utbygging av sykkelveinettet. Vi holder på med prosjektering av en sykkeløsning gjennom den mest trafikkerte gata i sentrum, og det ser ut som vi får til å forlenge grøntbatten der, forteller hun.

– Det er et viktig fokus for oss å tenke grønt der vi kan, særlig i sentrum. Det gjør det mer attraktivt å bruke sykkelinfrastrukturen der.

I perioden som ansatt i Statens naturoppsyn fikk Danielsen også tid til et privat prosjekt hvor hun intervjuet ni mennesker om deres relasjon til naturen.

– Flere av dem viste meg trær som hadde betydd mye for dem. Det er litt vanskelig å snakke om myke følelser for trær, men verdien enkelttrær har for folk er veldig underkommunisert, sier Danielsen.

– Du bygger relasjoner til et tre over tid, og det å miste et tre kan igangsette en sorgreaksjon. Du mister en relasjon som bidrar til trygghet og livskvalitet. Det er det ikke så mange som snakker om.

tor.sandberg@dagsavisen.no